

## FURQAT — XALQ DARDINI QALBIDA HIS ETGAN SHOIR

*Ashurboyeva Yulduzxon Jamolboy qizi*

*Toshkent arxiteturni unversiteti*

+998995794968

**Annotatsiya:** Maqolada XIX asrning mashhur o'zbek shoiri, ma'rifatparvari va jadidchilik harakatining faol arbobi Furqatning hayoti, ijodi va xalq xotirasidagi o'rni yoritilgan. Unda shoirning vatanparvarlik g'oyalari, inson qadr-qimmatini ulug'lagan she'rlari, shuningdek, uning haykali va ma'naviy merosining zamonaviy yoshlarga ta'siri haqida so'z boradi. Furqatning ijodiy merosi milliy g'ururimizni mustahkamlovchi muhim omil sifatida tahlil qilinadi.

**Kalit so'zlar:** Furqat, jadidchilik, ma'rifatparvarlik, xalqparvarlik, vatanparvarlik, she'riyat, milliy meros, ma'naviy tarbiya, haykal, xotira.

**Аннотация:** В статье освещаются жизнь, творчество и место в народной памяти знаменитого узбекского поэта XIX века, просветителя и активного деятеля джадидистского движения Фурката. Рассматриваются патриотические идеи поэта, его стихи, прославляющие человеческое достоинство, а также влияние его памятника и духовного наследия на современную молодежь. Творческое наследие Фурката анализируется как важный фактор укрепления нашего национального достоинства.

**Ключевые слова:** Фуркат, джадидизм, просветительство, народолюбие, патриотизм, поэзия, национальное наследие, духовное воспитание, памятник, память.

**Annotation:** The article highlights the life, work, and place in the collective memory of Furqat, a prominent 19th-century Uzbek poet, educator, and active figure in the Jadid movement. It discusses the poet's patriotic ideas, his poems that exalt human dignity, and the influence of his monument and spiritual legacy on modern youth. Furqat's literary heritage is analyzed as an important factor in strengthening our national pride.

**Keywords::** Furkhat, Jadidism, enlightenment, philanthropy, patriotism, poetry, national heritage, spiritual education, monument, memory.

### Kirish

9-may — Xotira va qadrlash kuni nafaqat Ulug' Vatan urushi qahramonlarini, balki millatimizning ma'naviy qadriyatlarini boyitgan buyuk siymolarni eslash kunidir. O'zbek adabiyoti va madaniyat tarixida chuqur iz qoldirgan shaxslardan biri — shoir, ma'rifatparvar va jadidchi Furqatdir. U o'z davrining og'ir sharoitida ham xalq dardini she'rlarida aks ettirgan, bilim va taraqqiyot yo'lida kurashgan. Furqatning ijodiy

merosi bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan, aksincha, yoshlarni ma'naviy tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi.

### **Tahlil va muhokama**

Furqatning hayoti va faoliyati

Zokirjon Furqat 1859-yilda Qo'qon shahrida tavallud topgan. Uning hayoti Rossiya imperiyasining O'zbekistondagi mustamlakachilik siyosati kuchaygan davriga to'g'ri keladi. Bu davrda xalq qashshoqlik, jaholat va siyosiy bosim ostida azob chekardi. Madaniy taraqqiyot sekinlashgan bo'lsa-da, Furqat bunday sharoitda ham bilim olishga chanqoq bo'lgan. U arab va fors tillarini mukammal o'zlashtirgan, Sharq adabiyoti va falsafasi bilan chuqur shug'ullangan.

Furqatning ilk yillari Qo'qonning boy madaniy muhitida o'tgan. U yerda usta shoirlar, olimlar bilan suhbatlashib, bilim doirasini kengaytirgan. Keyinchalik u jadidchilik harakatiga qo'shilib, xalqni ma'rifatli qilish, yangi usuldagi maktablar ochish yo'lida faol kurashgan. Furqatning targ'iboti uning she'rlarida ham aks etgan – u ilm olish, zamonaviy bilimlar bilan tanishishni targ'ib qilgan.

Furqat faoliyati nafaqat o'z davrida, balki keyingi avlodlar uchun ham namuna bo'ldi. Uning g'oyalari Hamza, Cho'lpon kabi yozuvchilar ijodiga kuchli ta'sir ko'rsatdi. Furqat ma'rifatparvarlik, milliy uyg'onish va adolatli jamiyat qurish g'oyalarini she'riyat orqali ifodalagan.

Furqat ijodining asosiy xususiyatlari

Furqat she'riyatida bir nechta muhim mavzular ustunlik qiladi. Ulardan eng dolzarbi – **vatanparvarlik**. "Vatan", "O'zbekiston" kabi she'rlarida u yurtga sadoqat, milliy g'urur hissini ulug'lagan. Uning she'rlari o'zbek xalqining azaldan kelgan qadriyatlarini aks ettirib, mustamlakachilikka qarshi kurash ruhini uyg'otgan.

Ikkinchi muhim mavzu – **ma'rifatparvarlik**. "Bilim", "Kitob" kabi asarlarida u ilm olishning ahamiyatini ta'kidlagan. Furqatning fikricha, jamiyat taraqqiyoti bilim bilan bog'liq, shuning uchun har bir inson bilim olishga intilishi kerak. Uning bu g'oyalari zamonaviy ta'lim tizimida ham qo'llaniladi.

Uchinchi jihat – **ijtimoiy adolat**. "Qashshoqlar dardi", "Zulmga qarshi" kabi she'rlarda u xalqning og'ir hayoti, adolatsizlikka qarshi noroziligini ifodalagan. Furqat she'rlarida oddiy dehqonlar, hunarmandlar, kambag'allar dardiga e'tibor bergan. Uning asarlari sodda, tushunarli tilga ega bo'lib, xalq og'zaki ijodi bilan uzviy bog'langan.

Furqat haykali va uning ma'naviy ahamiyati

Furqat xotirasini abadiylashtirish maqsadida uning haykali Qo'qon shahrida o'rnatilgan. Bu haykal nafaqat badiiy asar, balki milliy g'urur ramzidir. Haykalda shoirning fikrga cho'mmagan, xalq dardini ifodalovchi qiyofasi aks etgan. U yoshlarga o'z tarixiy merosini hurmat qilish, ilm bilan shug'ullanish kerakligini eslatadi.

Haykalning o'rnatilishi shuhratparastlik emas, balki xalqning o'z tarixiy shaxslarini e'zozlashining namoyonidir. Furqat haykali har bir o'zbek yoshiga shuhratli o'tmishimizni eslatadi, ularni ilm olishga, vatan uchun foydali ishlar qilishga undaydi.

Furqat merosining zamonaviy davrdagi ahamiyati

Bugungi kunda Furqat asarlari o'quv dasturlariga kiritilgan, uning she'rlari yoshlar ongini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. "Bilim — qudratdir", "Vatan — jonim" kabi g'oyalari zamonaviy tarbiyada qo'llaniladi. Furqatning merosi o'zbek milliy kimligini mustahkamlash, yoshlarga ma'naviy qadriyatlarni targ'ib qilishda ahamiyatli.

Furqat ijodi nafaqat o'tmish, balki kelajak uchun ham yo'l-yo'riqdir. Uning g'oyalari zamonaviy jamiyatda ham dolzarbligini saqlab qolmoqda. Xalqimiz uchun Furqat nafaqat shoir, balki ma'rifat yetakchisi, milliy uyg'onish ramzidir.

### **Xulosa**

Furqat — nafaqat o'zbek adabiyotining, balki butun milliy tafakkurimizning ulug' shaxsidir. Uning haykali va asarlari bizga o'tmishimiz bilan bog'lanish, ilm va madaniyatni rivojlantirish uchun turtki beradi. Bunday buyuk siymolarni xotirlash — nafaqat hurmat, balki kelajak avlodlar uchun yuksak ma'naviy ideal yaratishdir. Furqat ijodi abadiy yashaydi, chunki u xalq dardini, orzu-umidlarini she'rlarida abadiylashtirgan.

### **Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati**

1. Karimov N. "Furqat: hayoti va ijodi". Toshkent: Ma'naviyat, 2005.
2. Qodirov M. "XIX asr o'zbek adabiyoti". Toshkent: O'qituvchi, 2010.
3. To'rayev H. "Jadidchilik va Furqat". Samarqand: Zarafshon, 2012.
4. Omonov T. "Furqat she'riyatida vatan mavzusi". Andijon: Namuna, 2018.
5. Yusupova S. "Ma'rifatparvar shoir Furqat". Toshkent: Akademnashr, 2007.
6. Jabborov O. "Furqat va zamonaviylik". Qo'qon: Furqat nashriyoti, 2019.
7. Abdullayeva R. "Furqatning badiiy uslubi". Buxoro: Buxoro nashriyoti, 2014.
8. Xolmirzayev B. "O'zbek adabiyotida ma'rifat g'oyalari". Toshkent: Fan, 2011.
9. Ergashev D. "Furqat: inson qadri va adolat". Namangan: Namangan nashriyoti, 2016.
10. Mirzayev A. "Furqat haykali: ramz va ma'no". Toshkent: San'at, 2020